

Jak úspěšně ošetřit osobu s PAS?

Daniela Zmeškalová

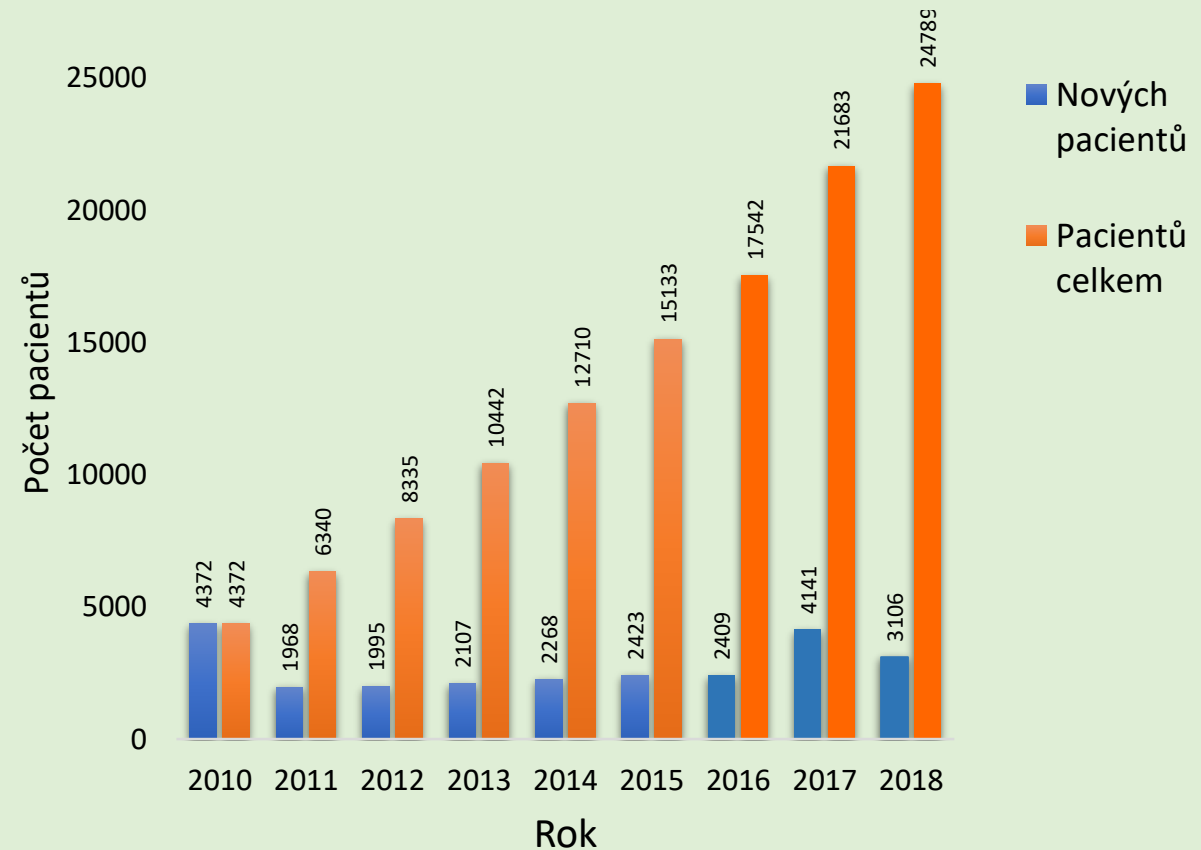
„Pomáháme zvyšovat kvalitu života osob s poruchou autistického spektra a jejich rodin (nejen) v Olomouckém kraji“, 2. 10. 2019

Proč nad tím bádát?

- každoroční nárůst
- často velmi obtížné navázání sociálního kontaktu, způsob komunikace a spolupráce
- neznámé prostředí, nepředvídatelnost, co bude následovat, bolest
- spolupráce multidisciplinárního týmu včetně rodičů a dětí s PAS

Počet nově diagnostikovaných a celkový počet diagnostikovaných pacientů s PAS

Národní registr hrazených zdravotních služeb, 2010 – 2018

Čekání, příprava

- dodržujte jasně termíny, nenechte čekat
- samostatná **čekárna**, venku, v autě
- vyslechněte doprovod, pokud je to možné, bez přítomnosti pacienta a vytvořte si základní **charakteristiku** pacienta
- při **akutním** vyšetření si nechte **sepsat rodiči** informace o pacientovi
- **neobvyklé reakce** na určité **smyslové** podněty (přecitlivělost na zvuky, světla, doteky, nepřiměřené reakce na chutě, vůně a pachy)

ta - ukázka

Jméno a příjmení dítěte:
Datum narození:
Bydliště:
Zákonný zástupce:
Kontakt:
Poznámka:

Reakcie na blízkost dospelých, prejavuje separačný úzkosť, reakcie na blízkosť iných detí, prijíma fyzickú pomoc, delá rozdiel medzi blízkymi a cizími, v jeho chováni sa vyskytujú zvláštnosti (neraguje na sociálne podnety alebo reaguje extrémne; sám kontakt neinicuje, neruša je so spoločné činnosti, nesdíli pozornosť apod.); ochotné spolupracuje, podíli sa kladeným požiadavkám; problémy sa adaptabilnosť (prizpôsobení se prostredí, problémy v prijímaní zmien, prerušení činnosti apod.).

Jakým způsobem komunikuje: verbálně – slova, jednoduché věty; neverbálně – navazuje oční kontakt, ukáže, co chce, chápe nebo pozývá mimiku a gestikulaci, používá alternativní komunikaci; řečí jsou patrné echolálie, má vlastní fráze, tvoří nová slova, používá naučené fráze. Rozumí mluvenému slovu (chápe jednoduché, opakuje se pokyny, rozumí běžným i složitějším pokynům); je schopno pochopit informace spojené s vysvětlenním postupu při lékářském zákroku, verbální informace je nutné podpořit vizuálně.

PACIENT S PORUCHOU AUTISTICKÉHO SPEKTRA V ORDINACI LÉKAŘE

musí být krměn, má nějaké rituály při jídle (jídla aliter dotýkat, nejl. smíchaná jídla, roli v přijímání o barva apod.); musí být oblékáno či se obleče sa- oblékáni potřebuje dopomoc při zapnutí knoflíků ní tkaniček; obuje si boty, nosí pleny, občas dá na- ehu, je vysazován, na WC se obslouží samostatně; používá ručník apod.

ovatelny, vyžaduje odměnu v průběhu činnosti
ončení, co preferuje jako odměnu (jídlo, činnost,
olepku apod.).

buje radost či smutek, lze rozpoznat aktuální ná-
řadné výkyvy nálad, úroveň frustrační tolerance,
vita, afektivní záchvaty, agresivita vůči okolí
(růžní), autoagresivita apod.

ent s poruchou autistického spektra v ordinaci

Plán postupu

- seznamte pacienta a doprovod s **postupem ošetření**
- **říkejte, co máte v plánu** dělat, pokyny jednoznačné, ujistěte se, že člověk rozumí
- vyvarujte se **změnám** v jasně stanoveném postupu

Postup ošetření

- důkladný popis konkrétní činnosti
- **procesuální schéma**
  - předmětová forma

Ukázka předmětového procesuálního schématu

- obrazová forma

Ukázka procesuálního schématu ošetření zubů

- psaná forma

Příklad: EEG vyšetření

1. Při vstupu do ambulance pozdrav sestru: „Dobrý den“.
2. Posad se.
3. Poslouchej sestru, co ti bude říkat o vyšetření.
4. Prohlédni si čepici s elektrodami, kterou ti bude dávat sestra na hlavu.
5. Než ti sestra nasadí čepici, nanese na elektrody elektrogel.
6. Sestra ti dá na hlavu pružnou čepici s elektrodami.
7. Lehni si.
8. Poslouchej pokyny sestry, které musíš během vyšetření udělat.
9. Sestra ti bude říkat, abys zavřel a otevřel oči, sledoval záblesky, dýchal pouze nosem nebo pusou, a ty to vždy dle jejího pokynu uděláš.
10. Sestra ti řekne, až vyšetření skončí.
11. Sestra ti sundá čepici.
12. Utři si hlavu ubrouskem, který ti sestra podá.
13. Před odchodem z ambulance se rozluč se sestrou: „Na shledanou“.

Komunikace s pacientem

- vždy na úrovni porozumění pacienta
- respektujte **doporučení doprovodu** pacienta pro komunikaci s ním
  - „**překlad**“ sdělovaných informací, jasné pokyny
  - krátká sdělení, klidná intonace, příp. intonačně zvýrazněte stěžejní slova v jednotlivých větách
- nenechte se **zmýlit** věkem, formulacemi a frázemi v úvodní fázi rozhovoru
- časté problémy v porozumění a **sledování toku řeči**

„Dobrý den, neposadíte se?“

„Stresující, když v ordinaci je víc židlí a lékař řekne, že se mám posadit a já nevím, kam, kdyby ukázal kam přesně, odpadne třeba hned úvodní stres a pocit, že jsem za debila“

Tolerance zvláštního chování

- tolerujte projevy **zvláštního chování** včetně zvláštností v oblasti smyslového vnímání

Do ordinace vstoupil čtrnáctiletý statný chlapec s Aspergerovým syndromem a místo pozdravu hned spustil: „Co mi dnes budete dělat, kreténi?“ Lékař chlapce ošetřuje od raného dětství a zná jeho paradoxní reakce v krizových situacích, a proto na jeho poznámky nereagoval. Chlapec byl předem matkou připravován na odběr krve, věděl tedy, za jakým účelem do ordinace přichází. Lékař se na chlapce podíval a odpověděl: „Dobrý den, Karle, rád tě vidím. Určitě tě maminka informovala, co tě dnes čeká. Budeme odebírat krev.“ Poté začal Karel pobíhat po ordinaci a vykřikovat: „To tedy nikdy nepřipustím.“ Lékař ho klidným hlasem vyzval, aby se posadil. Karel ještě chvíli přecházel po místnosti a po chvíli se posadil. Důležité bylo, že lékař nenaléhal a nechal mu dostatek času na zpracování informace. Neboť lékař dobře znal zájmy chlapce a dopředu vše zkonzultoval s matkou, snažil se s Karlem navázat kontakt a odpoutat pozornost od vlastního výkonu. V poslední době chlapce zajímá vše o železniční trati

Čadilová V, Žampachová Z: *Pacient s poruchou autistického spektra v ordinaci lékaře*,
APLA Praha, 2012

Dospělí pacienti s PAS

- **přizpůsobit** jednání i komunikaci (je-li bez doprovodu a ohlásí svou dg.)
- při vysvětlení postupu nebo informovaného souhlasu **vždy ověřit**, zda vše dobře **pochoпил**
  - nestačí otázka: „*Rozumíte tomu?*“, ale dílčí kontrolní otázky k danému tématu tak, aby pacient neodsouhlasil něco, čemu nerozumí
  - při vysvětlování se vyvarujte používání abstraktních pojmů, kterým často lidé s PAS nerozumějí

Krizové situace

- při **afektivním a negativistickém** chování
  - zachovejte klid
  - dejte pacientovi prostor a čas pro zpracování informací, jeho zklidnění a vyrovnaní se situací
  - pokud se pacient nezklidní, přerušete ošetření
  - navyšování tlaku na pacienta je kontraproduktivní
- **zklidňující prostředky a narkóza** jen v situaci nezbytně nutné
  - vysvětlit důvod použití
- zvážit nutnost hospitalizace pacienta s PAS; seznámit ošetřující personál s potřebami pacienta, ev. umožnit **přítomnost rodiče**

Kdy a co?

- **Před návštěvou**

- telefonát, **naplánovat** termín návštěvy, postup, popsat dřívější zkušenosti, spouštěče problémového chování, možnosti podpory dítěte (hračka, utišující předmět, piktogramy)

- **Během návštěvy**

- na začátku probrat **záložní plán**, kdy ukončit návštěvu nebo zavolat pomoc
- při stoupajícím napětí pacienta **zvážit nezbytnost** výkonů, probrat s rodičem
- raději vyšetření rozdělené do **několika návštěv** než jedna negativní zkušenost
- předem **popsat dítěti postup**, jednoduchá, přímá komunikace, **vizuální** podpora
- zvážit odměny při zvládnání jednotlivých úkonů

- **Po návštěvě**

- telefonát, co pomohlo nebo návrhy pro další návštěvu
- ocenit dítě

daniela.zmeskalova@fnol.cz

Pan doktor Ryšánek - zubní lékař z Nové Bystřice - se svou manželkou se převlékli za pandu a tygříka, aby mohli ošetřit chlapce s autismem, který by klasický zákrok jinak nebyl schopen podstoupit nebo s velkými obtížemi. Z obrázku patrně, jak je Adam v pohodě ... po zákroku.